

24 mei 2016

Referentie: GA013_mei2016_Projecten

Gevraagd advies over projecten 2016 Dedicon en BPL

1.

Zoals ook in voorgaande jaren, heeft de Koninklijke Bibliotheek (hierna als KB aangeduid) ook voor 2016 aan Dedicon een vergoeding ter beschikking gesteld voor de ontwikkeling en verbetering van diensten en producten voor mensen met een leesbeperking. De Lezersraad (hierna als Raad aangeduid) adviseert de KB voor zover de KB voor deze doelgroep budget ter beschikking stelt. Dit houdt in dat de Raad de KB adviseert over de besteding van gelden ook door Dedicon.

De Raad ziet aanleiding gevraagd advies uit te brengen over de projecten 2016 van Dedicon. Voor zover Bibliotheekservice Passend Lezen (hierna als BPL aangeduid) ter sprake komt, is het advies tevens aan BPL gericht.

2.

De Raad baseert zich met name op:

- Een brief van Dedicon aan de Raad van 3 maart 2016;
- Het document KB Projecten 2016, eerste concretisering, januari 2016;
- Het document projecten 2016;
- Het Projectvoorstel 'De winkel';
- Nieuwsberichten Passend Lezen, week 45, 2015

Het algemeen kader is het ambitiedocument Aangepast Lezen 2025

3.

De informatie waarover de Raad beschikt, is gevarieerd van aard. Dat gaat van zeer abstracte vergezichten zoals de digitale winkel en de virtuele assistent tot het uitleenbaar maken van hoorcolleges. De diverse projecten bevinden zich ook in uiteenlopende fasen van realisatie.

Voor een deel wordt het budget dat Dedicon ontvangt gebruikt voor de doelstellingen uit het ambitiedocument Aangepast Lezen 2025. Daarnaast is er budget om op korte termijn de huidige producten en diensten te verbeteren.

De thema's voor 2016 zijn:

1. Het realiseren van een optimale toegang van informatie; reader optimalisatie;
2. Het realiseren van een optimale toegankelijkheid tot informatie; content optimalisatie.
3. Open diensteninnovatie.

BPL ontvangt voor zijn activiteiten in het algemeen, waaronder ook zijn ICT-projecten/activiteiten, eigen financiering van de KB.

Een aantal projecten uit 2015 zal in de eerste twee kwartalen van 2016 worden afgerond.

Voor de financiering hiervan worden gelden aangewend die uit 2015 over zijn.

Kennelijk zal ook zo nodig naar financiering door derden, gezocht worden.

4.

Vanwege het ontbreken van de nodige informatie is het voor de Raad niet doenlijk over ieder project of onderwerp afzonderlijk te adviseren.

Om tot een zinvolle visie op en advisering over de projecten 2016 en alles wat daarmee samenhangt te komen, kiest de Raad voor het gebruikersperspectief. De Raad meent dat dit uitgangspunt ook het meest tegemoet komt aan zijn plaats binnen de voorziening van Aangepast Lezen.

Gevraagd advies over projecten 2016 Dedicon en PBL

24 mei 2016

Dat impliceert onder meer de volgende vragen:

- Welke projecten leveren rechtstreeks voor een lezer met een leesbeperking een bruikbaar resultaat op?
- Welke problemen wil een lezer met een leesbeperking opgelost zien worden?
- Wat wil de lezer weten over toekomstige ontwikkelingen?
- Waarom is er bij de uitvoering van een project vertraging ontstaan en wat wordt er aan gedaan om die vertraging weer in te lopen of te voorkomen dat er nog meer vertraging ontstaat?
- Wat heeft de lezer aan het project als het is afgerond?
- Wat is globaal gesproken het tijdspad van de uitvoering van het project?
- Op welke wijze wordt de lezer met een leesbeperking over (onderdelen van) een project geraadpleegd?

5.

De Raad meent dat vanuit het gebruikersperspectief de navolgende thema's of projecten bij een meningsvorming over de projecten 2016 centraal dienen te staan.

1. De afronding van de nieuwe website van BPL;
2. De realisatie van een zoekfunctionaliteit;
3. De vernieuwing of vervanging van de XML-reader om elektronische kranten en tijdschriften te kunnen lezen op smartphones en tablets.

Te zijner tijd zouden thema's kunnen zijn als ze voldoende zijn uitgekristalliseerd:

- a. Het lezen van E-books.
- b. De realisatie van de digitale winkel en de virtuele assistent.
- c. Beeldherkenning.

De Raad adviseert in de communicatie met de doelgroep en met de Raad over de hiervoor genoemde thema's vanuit het lezersperspectief te communiceren. Daarop aansluitend kan informatie verstrekt worden bestaande uit projectvoorstellen, projectplannen en vergelijkbare documenten.

6.

In de motie Dik-Faber (33846, vergaderjaar 2013-2014) wordt onder verwijzing naar het VN-Gehandicaptenverdrag, de regering verzocht met de VNG, de VOB en de Oogvereniging in gesprek te gaan over de toegankelijkheid van informatie voor blinden en slechtzienden, eventuele knelpunten in kaart te brengen en de kamer hierover in het najaar 2014 te informeren. In de brief van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen van 15 december 2014 (33846, vergaderjaar 2013-2014) wordt gerapporteerd. In die brief staat dat BPL, toen nog onder de naam SAL, werkt aan sterke verbetering van de site van Aangepast Lezen. We zijn nu anderhalf jaar verder.

In de nieuwsberichten BPL, week 45 uit 2015, is te lezen dat bij BPL achter de schermen hard gewerkt wordt aan de gebruiksvriendelijkheid van de website. De bedoeling was begin 2016 een geheel nieuwe website te lanceren.

In het document 'KB projecten, eerste concretisering van januari 2016' staat dat de afronding van de site van BPL weer is vertraagd. Verwacht wordt nu dat de site op zijn vroegst zomer 2016 live gaat.

7.

De site van BPL voldoet wel aan bepaalde technische eisen. Dat is echter onvoldoende. De site moet toegankelijk zijn voor zoveel mogelijk lezers met een visuele leesbeperking. De groep visuele lees-beperkten die geen enkele restvisus heeft, dient als uitgangspunt genomen te worden. Deze lezers missen immers een totaaloverzicht van een beeldscherm. Weliswaar bevat een screenreader besturingselementen om snel een

Gevraagd advies over projecten 2016 Dedicon en PBL

24 mei 2016

overzicht te krijgen van het beeldscherm en om op dat beeldscherm te kunnen navigeren, maar de snelheid van deze groep lezers is veel lager dan van hen die wel het beeldscherm kunnen overzien. De Raad betreurt het dat de ontwikkeling van een gebruiksvriendelijker website zolang op zich laat wachten.

8.

Omdat de oplevering van de nieuwe BPL-site is vertraagd, zullen een aantal nieuw ontwikkelde producten in de huidige site worden geïntegreerd. De vraag is of deze tussentijdse aanpassing van de BPL-site, de prioriteit van het opleveren van de nieuwe BPL-site weer vertraagt. De Raad bepleit maximale prioriteit toe te kennen aan de realisatie van een voor de doelgroep optimaal toegankelijke website met uitstel van activiteiten en plannen die niet strikt noodzakelijk zijn.

9.

In de brief van 15 december 2015 staat te lezen dat een verbeterde zoek- en vindomgeving prioriteit heeft. Verder staat er dat dit kan op basis van onderzoek naar de zoekstrategieën van de doelgroep.

Uit het eerder genoemde onderzoek van BPL naar de gebruiksvriendelijkheid van de site komt de wens naar voren de zoek functionaliteit te verbeteren.

Met name worden genoemd om bij fout gespelde titels en of auteurs toch te kunnen zoeken. Er wordt een vergelijking met google gemaakt. Er moet ook op meerdere termen kunnen worden gezocht.

Aanbeveling 4 in het onderzoeksrapport 'Waar is de braillelezer' wordt het belang van een goede zoekfunctionaliteit ook nog eens benadrukt. Een boek wordt pas gevonden als de titel helemaal foutloos wordt ingevoerd. Weliswaar gaat dit over brailleboeken, maar voor audioboeken ligt het probleem principieel niet anders.

Het ligt in het voornemen op basis van het ambitiesdocument Aangepast Lezen 2025, in 2016 een metadata project (opzet voor filteren/gepersonaliseerd eenvoudig zoeken en vinden voor visueel gehandicapten) naast andere projecten op te starten. In het eerste kwartaal van 2016 zullen de eerste onderzoeksvragen opgesteld worden naar gebruikte/gewenste zoek strategieën van en voor de doelgroep.

In de brief van 3 maart 2016 is voor het vierde kwartaal sprake van het opstellen van een procesbeschrijving 'zoeken, vinden, bestellen' enz.

10.

In zijn advies van mei 2015 (referentie OA008) over het collectiebeleid heeft de Raad in advies 7 en onderdeel 25 van het advies uitvoerig aandacht besteed aan het belang van een goede zoekfunctionaliteit. In de reactie op dit advies geeft de KB aan dat een onderzoek naar de zoekstrategieën zeker in de planning van 2016 staat, maar moet nog nader uitgewerkt worden. De Raad geeft graag desgevraagd een nadere toelichting

11.

De Raad wil nogmaals het grote belang van 'slim zoeken en vinden' zoals dat wel genoemd wordt, onderstrepen. Als eerste zou gewerkt kunnen worden aan het zoeken en vinden van auteurs en boektitels van wie de naam of titelomschrijving niet geheel correct is ingevoerd. Visueel lees beperkten hebben een minder goed woordbeeld. Dat is voor auteursnamen niet anders. Een visueel leesbeperkte komt vrijwel uitsluitend auditief met schrijversnamen in aanraking. Zoek dan maar eens uit hoe de naam van een buitenlandse auteur wordt geschreven. Ook voor Nederlandse auteursnamen is dat overigens niet altijd even eenvoudig. Hoe precies de titel van een boek is of een deel van de titel, is vaak voor een lezer met een visuele leesbeperking, een raadsel.

24 mei 2016

Een volgende stap kan zijn automatisch in een titel gemaakte fout herstellen.

Een meer fijnmazig en adequater zoek terminologie is de volgende stap. Een verdere verfijning die kan bestaan uit het koppelen van termen aan hoofdstukken of paragrafen. Een boomstructuur kan ervoor zorgen dat iemand die niet zoveel informatie wil hebben er ook geen last van heeft.

Uit de informatie die de Raad ter beschikking staat blijkt op geen enkele manier dat het belang van een goede zoekstructuur wordt onderkend. Hoewel in december 2014 deze functionaliteit al genoemd is, heeft dat nog niet tot meer dan voornemens geleid. Van enige prioriteit van deze functionaliteit is niet gebleken.

Een goede zoekfunctionaliteit bevordert ook een optimaal gebruik van de collecties. Op de eerste plaats wil de lezer met een leesbeperking weten wat er al in aangepaste leesvorm beschikbaar is alvorens een nieuw verzoek tot braileren of voorlezen in te dienen.

12.

Al jaren wordt door de gebruikers verzocht de XML-reader om elektronische kranten en tijdschriften op smartphones en tablets te lezen, te vernieuwen. De Raad heeft over dit onderwerp op 2 februari 2015 (referentie GA006) een advies uitgebracht.

De oplevering van de app om daarmee de EKT te kunnen lezen is in het derde kwartaal van 2016 gepland. De verdere ontwikkeling van een player om via de website EKT te kunnen lezen is voorlopig stopgezet, in afwachting van de verdere ontwikkeling van de website bij BPL.

Waarom een en ander allemaal zo lang heeft moeten duren, wordt nergens aangegeven. Hoe de app in verband met het EKT lezen wordt aangepast wordt nergens toegelicht, hoewel de lezer dat nu juist zo graag zou willen weten.

13.

Het gebruikersperspectief sluit geenszins uit dat de Raad wel degelijk op de hoogte wil blijven van wat er zich achter de schermen (of onder de motorkap) afspeelt. De communicatie over de website, de zoek- en vind functionaliteit en de mogelijkheid tot het elektronisch lezen van kranten en tijdschriften dient gebaseerd te zijn op projectplannen, roadmap en dergelijke documenten die in beginsel bij de Raad bekend dienen te zijn. De Raad realiseert zich wel degelijk dat een (niet haperende motor) ook in het belang van de gebruikers is.

14.

In het document KB Projecten 2016, eerste concretisering, staat te lezen dat Dedicon de klant nadrukkelijk bij de ontwikkeling van producten en diensten wil betrekken. Dit zal onder andere worden gedaan via het in 2015 in het leven geroepen leespanel. Iedere concretisering hoe dat inschakelen gaat ontbreekt.

Overigens is het wel de bedoeling de behoefte bij de gebruikers te peilen, maar daarover heeft de Raad nog niets vernomen.

24 mei 2016

Adviezen

A1.

De Raad adviseert prioriteit toe te kennen aan de realisatie van de BPL-site.

D.w.z. geen andere projecten op te starten behoudens uitzonderingen voordat de BPL-site gereed is.

A2.

De Raad adviseert op korte termijn werkzaamheden op te starten voor het ontwikkelen van een goede zoekfunctionaliteit en vervolgens aan die werkzaamheden prioriteit toe te kennen.

A3.

De Raad adviseert prioriteit toe te kennen aan de realisatie van een app/player voor het lezen van EKT. D.w.z. geen andere projecten op te starten behoudens uitzonderingen dan nadat de app/player voor het lezen van EKT gereed is en parallel te laten lopen met advies A1.

A4.

De Raad adviseert concreet aan te geven hoe de gebruikers effectief worden ingeschakeld bij de realisatie van projecten.